

Автомобільна страховка займає останнє місце у Китаї і не є пріоритетним пунктом страхування [4].

Таким чином, ринок страхування в Україні зможе активно розвиватися за умови наявності нормативно-правової бази, розробленої на основі міжнародних стандартів. Це можливо за умови внесення змін до чинного законодавства. Необхідно також підвищувати популярність страхових послуг. На сьогоднішній день більшість населення сприймають страхування як додаткові зобов'язання, наприклад, як умова видачі банківського кредиту. Рівень довіри населення до системи страхування як і раніше залишається досить низьким. Тому необхідно зробити цей ринок максимально доступним, прозорим і зрозумілим для населення.

Нормальна ситуація, коли на страховому ринку співвідношення розміру отриманих страхових премій до розміру страхових виплат становить 70-80%. Зараз цей показник в Україні знаходиться на рівні 20-25%.

Це відбувається за рахунок наявності на ринку великої кількості дрібних страхових компаній, які, по суті, не займаються страхуванням, а працюють за системою надання виплат за умови отримання достатньої кількості страхових премій. Вони не мають достатніх резервів, а тому рівень невиплат по страхових випадках є дуже високим і знижує рівень довіри населення до ефективності страхування як такого.

Література:

1. Roberto Rocha Dimitri Vittas Heinz P. Rudolph. The Payout Phase of Pension Systems // The World Bank. Financial and Private Sector Development. Non Bank Financial Institutions Group., April, 2010.
2. Офіційний сайт Світового Банку. [Електроний ресурс] – Режим доступу: www.worldbank.org
3. World Health Organization [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.who.int/>
4. <http://napensii.ua/articles/868-pensiya-v-kitae-pensionery-mogut-pogubit-ekonomiku>

Братюк Віра Петрівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Мукачівського державного університету

ЕКОЛОГІЧНА СТРАХУВАННЯ ЯК СКЛADOVA СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Україна зараз знаходиться у фазі свого становлення, яке супроводжується глибокими проблемами – фінансово-економічними, політичними, соціальними, екологічними, психологічними. Цілком зрозуміло, що передумовою соціально-економічного розвитку повинно стати ефективне функціонування фінансового, страхового та інших ринків. Страхування є важливим елементом системи

фінансових механізмів захисту суспільства від несприятливих подій і катастрофічних ситуацій.

Виходячи з того, що розвиток вітчизняного страхового ринку має цілу низку особливостей, які відрізняють його від ринків інших країн і від його стану у попередні роки, у межах страхового ринку формується окрема складова, яка у тій чи іншій мірі може бути віднесена до так званих «екологічних» видів.

На сьогодні ризик виникнення надзвичайних ситуацій як техногенного, так і природного характеру перебуває на неприйнятному рівні, про що свідчить частота, масштаби та розміри матеріальних збитків від надзвичайних ситуацій в Україні за останні роки.

Нині питання запровадження та забезпечення функціонування екологічного страхування є доволі актуальними. Саме тому існує необхідність комплексного дослідження питань, пов'язаних із діяльністю цієї інституції. У роботах С. В. Макара, Г. А. Моткіна, О. М. Віленчука, Р. Т. Давидової та ряду інших авторів значна увага приділяється обґрунтуванню необхідності запровадження та формуванню основних принципів екологічного страхування. В той же час значна кількість питань, пов'язаних з практикою екологічного страхування не висвітлених в науковій літературі вимагає подальшого дослідження.

Необхідно відмітити, що в змісті як мінімум шести українських аконів, а саме: «Про відходи» [1], «Про природно-заповідний фонд» [2], «Про охорону навколишнього природного середовища» [3], «Про екологічний аудит» [4], «Про угоди про розподіл продукції» [5], «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [6] зустрічається термін «екологічне страхування». Не дивлячись на це нині в Україні відсутнє нормативне визначення цього поняття, немає одностайності і серед вітчизняних вчених щодо трактування його сутності.

Досліджуючи не дуже багату практику впровадження екологічного страхування в Україні, все ж слід говорити про добровільне екологічне страхування і про обов'язкове екологічне страхування. Законодавством України поки що не передбачено обов'язкового екологічного страхування. З певним припущенням можна говорити, що частково воно здійснюється шляхом включення ризиків екологічного характеру до переліку таких видів страхування, від яких обов'язково страхуються підприємства, що становлять підвищену небезпеку (через використання атомної енергії, вибухових і токсичних речовин, транспортних засобів, механізмів, електроенергії високої напруги). Ще частка екологічних ризиків може бути врахована (і враховується) опосередковано при страхуванні майна, здоров'я, життя та ін. Звісно, у такій ситуації, коли ризики, пов'язані з небезпекою для довкілля, у своїй більшості враховуються опосередковано і не є предметом автономного страхування, говорити про високу або хоча б яку ефективність страхування не доводиться. До того ж таке страхування дає можливість охопити лише незначну частку можливих ризиків.

На наш погляд, є ще один суттєвий недолік опосередкованого врахування екологічних ризиків у традиційних видах страхування. Це складність такого врахування як на стадії розрахунків страхових премій, так і за умов настання страхового випадку, коли відбувається виплата страхової премії. При таких виплатах наслідки реалізації екологічних ризиків на практиці не

виокремлюються, а тому і кошти в цільовому порядку на попередження екологічних небезпек не направляються.

В сучасній практиці вітчизняних страхових організацій *«Екологічне страхування»* – це механізм захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій, спрямований на здійснення заходів щодо попередження, подолання або зменшення негативного впливу ризиків забруднення навколишнього природного середовища і відшкодування пов'язаних з таким забрудненням витрат.

Екологічне страхування – страхування в обов'язковій формі відповідальності суб'єктів господарювання, діяльність яких є джерелом ризику аварійного забруднення навколишнього природного середовища, за заподіяння ними шкоди майновим інтересам третіх осіб внаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища. Таким чином його визначає проект закону *«Про екологічне страхування»*.

Незважаючи на те, що екологічні важелі починають поступово впроваджуватись в різні сектори економіки України, ще й сьогодні господарське, адміністративне, фінансове та інші галузі законодавства не повною мірою ув'язані з екологічним, а головне – не завжди в них містяться забезпечуючі механізми для впровадження екологічних чинників. Саме цей напрям розвитку правотворчої діяльності – екологізація в регулюванні галузей господарської діяльності України – стає сьогодні домінуючим у світлі адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС.

Створення забезпечуючих механізмів ефективної дії еколого-правових норм тісно пов'язане з засобами юридичної відповідальності за порушення вимог екологічного законодавства.

Доцільно відмітити, що завданнями екологічного страхування є управління екологічними ризиками та захист від їх проявів, а саме від:

- матеріальної шкоди, завданої власності фізичних та юридичних осіб, а також шкоди, пов'язаної з втратою доходу, прибутку, перервою у виробництві – в Україні зазначене вище є предметом договорів майнового страхування та страхування цивільно-правової відповідальності;
- шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та працездатності людини – в Україні це предмет договорів особового страхування;
- шкоди, спричиненої довкіллю, тобто нанесеної природним елементам (грунтам, поверхневим і підземним водам, природному середовищу існування рослин і тварин, безпосередньо живим організмам) – зараз в Україні не підлягає страхуванню, а компенсується з державних коштів.

Виходячи з пропонованого визначення дефініції *«екологічне страхування»* вкажемо на його характерні ознаки:

- по-перше, гарантування права фізичних осіб, які понесли збитки в результаті аварії на потенційно небезпечному об'єкті, на отримання відшкодування шкоди, спричиненої їх здоров'ю та майну;
- по-друге, захист майнових інтересів власників джерел підвищеної небезпеки у зв'язку з пред'явленням їм претензій особами, які понесли збитки в результаті аварії (державою, якщо збитків зазнали екосистеми довкілля);

- по-третє, здатність попередження банкрутства підприємств у випадку крупної аварії;
- по-четверте, сприяння попередженню виникнення аварій, підвищенню безпеки потенційно небезпечних об'єктів за рахунок упровадження диференційного розміру страхових платежів, аудиторських перевірок, застосування превентивних заходів, застосування екологічно безпечного виробництва та сприяння впровадженню екологічно чистих технологій;
- по-п'яте – використання в якості ефективного інструменту забезпечення та відновлення нормативної якості довкілля.

Стан довкілля в Україні безсумнівно вимагає впровадження принципово нового для України виду страхування – екологічного. Екологічне страхування повинне передбачати, крім іншого, компенсацію шкоди за збитки завдані екосистемам довкілля в обсягах, що забезпечуватимуть їх відновлення до інтактного стану, що повинно знайти відображення в законодавстві України. Через, як правило, великі обсяги збитків, що задаються внаслідок екологічних інцидентів доцільним є створення пулів з екологічного страхування, та участь держави, як страховика останньої інстанції, у компенсації завданих екологічними катастрофами збитків. Запровадження екологічного страхування дозволить забезпечити реальну компенсацію застрахованих екологічних збитків, зменшить навантаження на державний та місцевий бюджети, надасть можливість залучити ресурси страхових компаній для інвестування економіки та компенсації збитків, нанесених внаслідок екологічних інцидентів.

Література:

1. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 № 187/98-ВР. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=187%2F98-%E2%F0>.
2. Закон України «Про природно-заповідний фонд» від 16.06.1992 № 2456-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-12>.
3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» 25.06.1991 № 1264-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>.
4. Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06.2004 № 1862-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1862-15>.
5. Закон України «Про угоди про розподіл продукції» від 14.09.1999 № 1039-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>.
6. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 № 2245-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2245-14>.
7. Віленчук О.М. Концептуальні засади розвитку екологічного страхування в лісовому господарстві / О.М. Віленчук // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 105-113.